

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»
Інститут гуманітарних і соціальних наук
Кафедра філології та мовної комунікації

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Завідувач кафедри філології та
мовної комунікації

Ігнат'єва С.Є.

«31» серпня 2021 року

ПРОГРАМА АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ
спеціальність: 035 Філологія
освітня програма: Українська мова та література
освітній рівень: перший (бакалаврський)

Дніпро
НТУ «Дніпровська політехніка»
2021

Програма атестаційного екзамену для студентів спеціальності 035 Філологія. Освітня програма «Українська мова та література» / Упоряд.: В. П. Біляцька, С. Є. Ігнат'єва, А. В. Саїк, К. В. Тараненко. Дніпро: Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», 2021. 22 с.

Упорядники:

Біляцька В. П. – професор, доктор філологічних наук

Ігнат'єва С. Є. – професор, кандидат філологічних наук

Саїк А.В. – доцент, кандидат філологічних наук

Тараненко К.В.– доцент, кандидат філологічних наук

Рецензенти:

Поповський А.М. – професор, доктор філологічних наук, професор кафедри українознавства та іноземних мов Дніпропетровського національного університету внутрішніх справ.

Турган О. Д. – професор, доктор філологічних наук, завідувач кафедри культурології та українознавства Запорізького державного медичного університету.

Погоджено рішенням науково-методичної комісії спеціальності 035 Філологія (протокол № 1 від 31.08.2021).

ЗМІСТ

1. Пояснювальна записка.....	4
2. Порядок проведення атестаційного іспиту з української мови і літератури в очному та дистанційному режимах	6
3. Структура екзаменаційного білета.....	7
4. Критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти на атестаційному іспиті з української мови і літератури	9
4.1. Критерії оцінювання знань з української мови (1-е теоретичне питання).....	9
4.2. Критерії оцінювання знань з української літератури (2-е теоретичне питання).....	9
4.3. Критерії оцінювання практичного завдання	11
4.4. Підсумкова оцінка за відповідь на атестаційному іспиті з української мови і літератури.....	12
5. Програма атестаційного іспиту з української мови.....	12
6. Програма атестаційного іспиту з української літератури	15
7. Рекомендована література для підготовки до атестаційного іспиту.....	18
а) Українська мова	18
б) Українська література... ..	20
в) Інформаційні ресурси в Інтернеті	21

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Атестаційний іспит з української мови та літератури для здобувачів вищої освіти за ступенем вищої освіти “бакалавр” є не тільки перевіркою теоретичних знань з сучасної української мови, але й важливим завершальним етапом у підготовці фахівця-філолога. Атестаційний іспит допоможе виявити, наскільки глибоко майбутні фахівці усвідомили закономірності розвитку і функціонування української мови, наскільки досконало володіють методами і прийомами мовознавчого аналізу.

Мета атестаційного іспиту з української мови та літератури – перевірка знань студентів із сучасної української літературної мови та історії української літератури (усі розділи, які студентививчали упродовж 4 років бакалаврату).

Завдання атестаційного іспиту з української мови та літератури полягають у перевірці й оцінці сформованих у студентів *компетентностей*, а саме:

-інтегральної компетентності: здатності вирішувати складні спеціалізовані завдання і проблеми в галузі лінгвістики та літературознавства у процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування певних філологічних теорій і методів та/або здійснення інноваційної діяльності з використанням комплексу міждисциплінарних даних;

-загальних компетентностей:

- здатності спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово;
- здатності виявляти, ставити та розв’язувати проблеми;
- здатності до абстрактного мислення, аналізу, синтезу, узагальнення, систематизації;
- здатності до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел;
- здатність до використання інформаційних і комунікаційних технологій, інноваційних методів;
- здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях;
- здатність генерувати нові ідеї (креативність).

-фахових компетентностей:

- здатність вільно орієнтуватися в різних лінгвістичних напрямках і школах, розуміти та критично осмислювати еволюційний шлях розвитку вітчизняного і світового мовознавства;
- здатність вільно користуватися спеціальною термінологією в обраній галузі філологічних досліджень;
- здатність використовувати професійно профільовані знання й уміння в галузі філологічних наук для дослідження мовних та мовленнєвих об’єктів, явищ і процесів;

- здатність чітко й виразно висловлювати думку, використовувати знання законів техніки мовлення, норм терміновживання та вимог наукового стилю;
- здатність володіти методами наукового аналізу і структурування мовного матеріалу з урахуванням класичних і новітніх методологічних принципів;
- здатність використовувати знання і практичні навички з української мови для викладання цих дисциплін у закладах середньої освіти;

Очікувані результати полягають у тому, що студенти мають

знати:

- сучасний стан різних підсистем сучасної української мови: лексикології, словотвору, морфеміки, морфології, синтаксису;
- стратифікацію української лексики за походженням та стилістичними особливостями, принципи групування лексики на основі синонімії, антонімії, омонімії та паронімії відношень.
- продуктивні способи українського словотворення, словотвірні типи та моделі;
- граматичні категорії української мови, їхнє співвідношення, статус, особливості функціонування;
- норми сучасної української мови;
- проблематику творів давньої української літератури, літератури ХІХ- ХХ ст. та основні стильові напрямки в історії української літератури;
- специфічні риси новітньої української літератури, художні пошуки сучасних українських авторів

уміти:

- демонструвати знання української мови і літератури, їхніх підсистем, взаємозв'язку одиниць різних мовних рівнів;
- нормативно вживати лексичні, граматичні та синтаксичні одиниці відповідно до мети та ситуації мовлення, критично ставитися до текстів, уміти їх оптимізувати;
- диференціювати різнорівневі мовні одиниці;
- виконувати морфемний, словотвірний, морфологічний, синтаксичний аналіз відповідних мовних одиниць;
- оперувати лінгвістичною термінологією, правильно добирати її відповідно до типу мовних одиниць та мети дослідження;
- аналізувати художні твори, визначати їхні стильові особливості,
- виконувати літературознавчий аналіз художніх творів, проводити паралелі між різними творами, з'ясувати стилістичну манеру представників різних літературних напрямків і течій;
- визначати естетичні та мистецькі орієнтири українських письменників різних епох, помічати їхню еволюцію, установлювати чинники, що її зумовили;

- володіти експресивними, емоційними, логічними комунікативними засобами та спрямовувати їх для досягнення запланованого прагматичного результату.

Пропонована програма атестаційного іспиту з української мови та літератури містить програмні екзаменаційні питання, основні вимоги та критерії оцінювання знань, умінь і навичок здобувачів вищої освіти з української мови і української літератури.

2. ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ АТЕСТАЦІЙНОГО ІСПИТУ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ОЧНОМУ ТА ДИСТАНЦІЙНОМУ РЕЖИМАХ

Для проведення атестаційного іспиту з української мови скликається екзаменаційна комісія з атестації здобувачів вищої освіти у складі голови та екзаменаторів (членів комісії). Комісія створюється щорічно наказом ректора й діє протягом календарного року.

Атестаційний іспит у форматі *офлайн* з української мови відбувається згідно з графіком роботи екзаменаційної комісії. Перед початком іспиту і в *офлайн*, і в *дистанційному* (з використанням *IT-технологій*) форматах голова екзаменаційної комісії проводить ідентифікацію здобувачів вищої освіти на основі показаних ними документів.

На іспиті у форматі *офлайн* з української мови студенти за принципом випадкового вибору особисто обирають білет і мають 40 хвилин на письмову відповідь.

Атестаційний іспит у *дистанційному режимі з використанням IT-технологій* у форматі *онлайн* проводиться в усній формі в режимі реального часу з на платформі *Microsoft Teams*, що передбачає зворотний зв'язок зі здобувачами вищої освіти. Обов'язковою умовою складання дистанційного атестаційного іспиту є наявність у кожного студента доступу до цього ресурсу. Студенти можуть заходити на платформу як з персонального комп'ютера чи ноутбука, так із планшета чи телефона. До відеоконференції мають підключитися здобувачі вищої освіти, яким заздалегідь буде заплановано відеоконференцію з надсиланням електронною поштою повідомлення про дату і час проведення іспиту.

Протягом усього часу, що передбачений розкладом атестаційних іспитів, голова, секретар і члени екзаменаційної комісії знаходяться у вебсередовищі на віртуальному робочому місці в *режимі онлайн* (відеоконференції) та перебувають у постійному одночасному контакті зі студентами.

Доступність і присутність студента у веб-середовищі дистанційного атестаційного іспиту в *онлайн форматі* є обов'язковими. У разі неявки на дистанційний атестаційний іспит студент не має права на перескладання в поточному навчальному році.

У разі виникнення проблем технічного або іншого характеру студент може зателефонувати на гарячу лінію деканату, яка створюється спеціально на час проведення атестаційних іспитів, а також звернутися до членів атестаційної комісії через корпоративну електронну адресу, мобільні додатки Viber, Telegram, Skipe та ін. Телефони, за якими можна буде звернутися для вирішення питань, що виникають через технічні або інші проблеми, буде заздалегідь повідомлено студентам електронною поштою.

Екзаменаційна комісія забезпечує довільне обрання студентом номера білета за принципом випадкового вибору й оприлюднення змісту білета на екрані.

Відповідь студента на атестаційному іспиті з української мови у *дистанційному режимі з використанням ІТ-технологій* відбуватиметься у формі співбесіди одразу після обрання номера екзаменаційного білета та ознайомлення з його змістом. Це забезпечить дотримання здобувачами вищої освіти **академічної доброчесності**, що передбачено Положенням про академічну доброчесність.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти на атестаційному іспиті передбачає **самостійне** виконання студентами завдань атестаційного іспиту в усній формі. Відповідно до Закону України про освіту (від 05.09.2017р.) під час атестаційного іспиту порушенням академічної доброчесності вважається списування – використання письмових робіт із зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання.

Відповідно до *Положення про академічну доброчесність НТУ «ДП»* у разі виявлення факту її порушення студентом безпосередньо під час складання атестаційного іспиту екзаменаційна комісія припиняє складання здобувачем вищої освіти цього іспиту і всім присутнім у навчальній аудиторії повідомляє про встановлення факту порушення академічної доброчесності. Такому студентові екзаменаційна комісія виставляє **0** (нуль) балів (у 100-бальній шкалі) чи / і оцінку **«незадовільно»** в національній системі за атестаційний іспит загалом.

3. СТРУКТУРА ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТА

З огляду на те, що атестаційний іспит з української мови є комплексним, екзаменаційний білет містить два теоретичних питання: одне питання із сучасної української літературної мови, одне питання з історії української літератури, третє питання – практичне. Практичне завдання – це повний синтаксичний аналіз речення та фонетичний, морфемний, словотвірний і морфологічний аналізи підкресленого слова.

З української мови здобувач має висвітлити питання теоретичного характеру з лексикології і фразеології, фонетики і фонології, морфеміки і словотвору, морфології та синтаксису.

Питання з української мови охоплюють основні програмні положення курсу “Сучасна українська літературна мова”, який студенти опановують протягом

чотирьох років навчання в університеті. Відповідно до програми іспиту їх укладено з урахуванням таких розділів навчальної дисципліни: "Лексикологія і фразеологія", "Лексикографія", "Фонетика і фонологія", "Орфоепія", "Графіка і орфографія", "Морфеміка і словотвір", "Морфологія", "Синтаксис".

Висвітлюючи окремі теоретичні питання, наприклад, стосовно асиміляції й дисиміляції, чергування приголосних, характеризуючи специфіку формування окремих частин мови, систему їхніх граматичних категорій тощо, здобувач вищої освіти повинен дати історичний коментар. Він мусить продемонструвати володіння лінгвістичною термінологією, розуміння основних напрямів розвитку лінгвоукраїністики, знання сучасних лінгвістичних теорій і їх представників – відомих мовознавців та їхніх основних праць.

Практичне завдання передбачає перевірку вмінь здобувача визначати структуру і тип запропонованого речення, головні й другорядні члени речення, особливості синтаксичного зв'язку в словосполученні й реченні, розрізняти фонетичний, морфемний і словотвірний аналізи, виконувати розбір слова як частини мови.

Висвітлюючи питання з української літератури, здобувач вищої освіти має виявити цілісне уявлення про еволюцію естетичної свідомості українського письменства, усвідомити творчі пошуки в культурно-історичному вітчизняному і світовому контекстах у відносних межах відповідного періоду та стильової тенденції.

Здобувач повинен володіти термінологічним апаратом, уміти застосовувати його під час аналізу літературного тексту, дотримуватися принципу об'єктивного історизму за необхідного вияву естетичного смаку та сприйняття художнього твору і постаті того чи того письменника в іманентних характеристиках.

Практичне завдання передбачає перевірку вмінь здобувача визначати структуру і тип запропонованого речення, головні й другорядні члени речення, особливості синтаксичного зв'язку в словосполученні й реченні, розрізняти морфемний і словотвірний аналізи, виконувати розбір слова як частини мови.

Зразок екзаменаційного білета

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1

1. Склад лексики сучасної української мови з погляду її стилістичного вживання. Стилiстичнi групи. Стилiстично нейтральна лексика.
2. Жанрова специфіка «Енеїди». Івана Котляревського. Проекція сюжету Вергілія на українську історію та сучасність. Образна система твору.
3. Зробіть повний синтаксичний аналіз речення, морфологічний, морфемний і словотвірний аналіз підкресленого слова.

Твої слова – як білий вітер з дюн, зіщулених від подиху стихій (Пахл.).

4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА АТЕСТАЦІЙНОМУ ІСПИТІ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

4.1. Критерії оцінювання знань з української мови (1-е теоретичне питання)

№ з/п	Максимальна кількість балів	Зміст критеріїв оцінювання	Оцінка в балах
1	35	Питання висвітлено вичерпно й об'єктивно, продемонстровано знання відповідної наукової літератури, виявлено вміння систематизувати матеріал, критично аналізувати відомі концепції неоднозначних мовних явищ. Відповідь логічна, зв'язна, грамотна, послідовна, із наведенням міждисциплінарних зв'язків і переконливими висновками.	33 – 35 («відмінно»)
		Належне розкриття теми з поодинокими неточностями. Орієнтування в сучасних методах аналізу лінгвістичного питання, знання відповідної наукової літератури. Матеріал викладено грамотно, логічно і послідовно, можливі незначні помилками змістового характеру.	26 – 32 («добре»)
		Достатнє висвітлення питання з деякими змістовими неточностями. Студент загалом орієнтується у методах вивчення аналізованого явища, але недостатньо знає окремі наукові концепції, літературу з аналізованого питання. Можливі незначні стилістичні помилки.	20 – 25 («задовільно»)
		Поверхове розкриття теми з істотними неточностями, відсутні приклади, незнання матеріалу, немає покликань на наукову літературу. Допущено численні змістові й мовленнєві помилки. Інформація не узагальнена, виклад нелогічний, стилістично не вправний, немає висновків.	0 – 20 («незадовільно»)

4.2. Критерії оцінювання знань з української літератури (2-е теоретичне питання)

№ з/п	Максимальна кількість балів	Зміст критеріїв оцінювання	Оцінка в балах
-------	-----------------------------	----------------------------	----------------

1	35	<p>Повнота розкриття теми, наявність відповідних теоретичних знань, уміння аналізувати текст, володіти сучасними методологічними настановами, які застосовуються під час навчального процесу (формальний аналіз, структурний аналіз, психоісторичний підхід, психоаналіз). До уваги беруться не лише знання тексту та критичні рецепції, а й особисте концептуальне бачення літературно-мистецької проблематики, глибоке розуміння взаємозв'язків між різними аспектами літературознавчого аналізу, вміння перейти від конкретного тексту до ширшої культурологічної ситуації. Враховуються також спроможність зіставляти літературні факти різних епох, здатність до самостійного мислення, власні висновки та узагальнення.</p>	33 – 35 («відмінно»)
		<p>Достатньо повний та змістовний виклад теоретичного матеріалу; обізнаність із сучасним станом науки про літературу, знання основного поняттєвого апарату, але недостатньо глибоке висвітлення теоретичних проблем, не зовсім самостійні висновки. Правильна і досить ґрунтовна відповідь на запитання за наявності певних неточностей або відсутності достатньої повноти та глибини в розкритті питання. Брак конкретності в характеристиці творчої індивідуальності митця, окремого твору або якогось певного аспекту його проблематики чи поетики.</p>	26 – 32 («добре»)
		<p>Наявність певних теоретичних знань, але із суттєвими прогалинами щодо повноти та змістовності відповіді, поверховість викладу матеріалу. Помилки у висвітленні окремих аспектів, нездатність до самостійних висновків. Наявність у відповіді істотних помилок, неповне та неточне розкриття проблеми, підміна аналізу тексту твору викладом його змісту, підготовка до іспиту суто за</p>	20 – 25 («задовільно»)

	підручником, без знайомства безпосередньо з текстом твору, неспроможність розглянути аналізований текст у ширшому культурно-літературному контексті, невміння аргументовано доводити свою точку зору.	
	Брак знань з курсу, що вивчався, та вмінь аналізувати літературні явища. Незнання художніх текстів, призначених для обов'язкового прочитання, та рекомендованої навчально-методичної літератури. Повна неспроможність відповісти на питання або фрагментарна чи неправильна відповідь. Невміння орієнтуватися в матеріалі курсу.	0 – 19 («незадовільно»)

4.3. Критерії оцінювання практичного завдання

№ з/п	Максимальна кількість балів	Зміст критеріїв оцінювання	Оцінка в балах
1	30	Лінгвістичний аналіз виконано повно й вичерпно. Продемонстровано знання відповідного розділу курсу сучасної української літературної мови, виявлено вміння систематизувати матеріал, орієнтуватися в питаннях, пов'язаних з граматичною системою української мови. Відповідь логічна, зв'язна, грамотна, послідовна. Уміння будувати структурну схему речення та розрізняти морфемний і словотвірний аналізи слова.	24 – 30 («відмінно»)
		Належне виконання лінгвістичного аналізу. Виконання всіх типів розборів (речення, морфологічний, морфемний, словотвірний) з поодинокими неточностями. Орієнтування в сучасних методах аналізу лінгвістичного питання, знання всіх типів простого і складного речень. Матеріал викладено грамотно, логічно і послідовно, проте можливі незначні помилками змістового характеру.	23 – 25 («добре»)
		Загалом достатнє висвітлення питання з певними змістовими неточностями. Орієнтування в сучасних методах	20 – 24 («задовільно»)

№ з/п	Максимальна кількість балів	Зміст критеріїв оцінювання	Оцінка в балах
1	30	Лінгвістичний аналіз виконано повно й вичерпно. Продемонстровано знання відповідного розділу курсу сучасної української літературної мови, виявлено вміння систематизувати матеріал, орієнтуватися в питаннях, пов'язаних з граматичною системою української мови. Відповідь логічна, зв'язна, грамотна, послідовна. Уміння будувати структурну схему речення та розрізняти морфемний і словотвірний аналізи слова.	24 – 30 («відмінно»)
		Належне виконання лінгвістичного аналізу. Виконання всіх типів розборів (речення, фонетичний, лексичний, морфологічний, морфемний, словотвірний) з поодинокими неточностями. Орієнтування в сучасних методах аналізу лінгвістичного питання, знання всіх типів простого і складного речень. Матеріал викладено грамотно, логічно і послідовно, проте можливі незначні помилками змістового характеру.	23 – 25 («добре»)
		Загалом достатнє висвітлення питання з певними змістовими неточностями. Орієнтування в сучасних методах	20 – 24 («задовільно»)

	вивчення мовних явищ. Недостатні навички проведення лінгвістичного аналізу слова і речення. Відповідь логічна, зв'язна, можливі незначні стилістичні помилки.	
	Поверховий аналіз речення, невміння правильно визначити його тип і типи словосполучень. Виконання фонетичного, лексичного, морфемного, словотвірного, морфологічного розборів слова з істотними неточностями. Здобувач не виявив уміння здійснювати лінгвістичний аналіз загалом, погано орієнтується в методах дослідження аналізованого явища. Інформація недостатньо узагальнена, відповідь плутана, нелогічна, з помилками. Невміння розрізняти морфемний і словотвірний аналізи.	0 – 20 («незадовільно»)

4.4. Підсумкова оцінка за відповідь на атестаційному іспиті з української мови та літератури за 100-бальною шкалою, шкалою ECTS і національною шкалою

Підсумковий бал студента становить суму балів, одержаних ним за відповідь на кожне з трьох питань. Так, якщо здобувач одержав за відповіді на трипитання екзаменаційного білета відповідно **33, 26 і 23** бали, то підсумковий бал становитиме **82** бали – 82 В «добре».

Рейтинговий бал за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Підсумкова оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	Відмінно
82 – 89	B	Добре
74 – 81	C	Добре
66 – 73	D	Задовільно
60 – 65	E	Задовільно
0 – 59	F	Незадовільно
	X	Незадовільно

5. ПРОГРАМА АТЕСТАЦІЙНОГО ІСПИТУЗ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Місце української мови серед інших слов'янських мов. Походження української мови та основні етапи її розвиток.

Мова як суспільно-історична норма. Українська літературна мова як унормована, відшліфована форма загальнонародної мови. Становлення норм української мови.

Писемна й усна форми української літературної мови. Типи мовної норми: узус, літературна мова, стиль мови.

Територіальна диференціація мови. Літературна мова і діалекти. Наріччя української мови. Коротка характеристика їх фонетичних, лексичних і граматичних рис.

Соціальна диференціація мови. Соціальні спільноти людей і соціальні типи мов. Мова і нація.

Фонетична система української мови. Поняття фонем. Інваріант і варіант фонем. Сучасні фонологічні школи про фонему і варіанти фонем.

Система фонем української мови. Голосні фонем. Класифікація їх у головних виявах. Варіанти голосних фонем.

Артикуляторно-акустична класифікація приголосних фонем української мови в їх головних виявах. Варіанти приголосних фонем.

Слово як одиниця лексичної системи мови. Відмінність слова від морфеми і словосполучення. Лексичне значення слова. Типологія лексичних значень слів. Типи переносних значень.

Багатозначність і омонімія, шляхи їх розвитку. Пароніми та їхні типи. Стилiстичне використання багатозначності, омонімії та паронімії.

Системні відношення в лексиці української мови. Синоніми, їхні типи, стилістичні функції. Антоніми. Стилiстичне використання антонімів (антитеза та ін.).

Основні лексичні шари української мови за походженням, соціально-історична зумовленість їх. Споконвічна українська лексика (праслов'янська, спільнослов'янська, власне-українська). Найважливіші фонетичні і словотвірні ознаки власне-українських слів.

Стилiстична диференціація лексичного складу української мови (лексика загальноповсякденна, суспільно-політична, специфічно-наукова, офіційно-ділова). Склад лексики сучасної української літературної мови з погляду її використання. Активна та пасивна лексика сучасної української літературної мови. Історизми, архаїзми, неологізми. Шляхи і способи засвоєння іншомовних слів.

Фразеологічна система української мови. Джерела української фразеології. Класифікація фразеологічних одиниць за семантикою і структурою. Вияв в українських ідіомах національної специфіки мови.

Морфеміка української мови. Поняття морфема, морф, аломорф. Типологія морфем. Функції морфем. Слово і морфема. Зміни в морфемній будові слова в процесі історичного розвитку української мови.

Словотвірна система мови. Поняття про твірну основу і формант. Словотвірний тип і словотвірне значення. Зв'язок словотвору як лінгвістичної

дисципліни з лексикологією і граматиноюю.

Способи творення слів у сучасній українській мові. Словотворення як джерело збагачення лексичного складу мови.

Предмет і завдання граматики. Основні поняття граматики: граматичне значення, граматична форма, граматична категорія. Способи вираження граматичних значень у сучасній українській мові.

Частини мови і принципи їх виділення. Поділ слів за частинами мови у висвітленні різних мовознавчих шкіл, окремих дослідників. Явище переходу слів з однієї частини мови в іншу (загальний огляд).

Іменник. Семантичні й морфологічні ознаки та синтаксична роль. Лексико-граматичні та граматичні категорії іменника. Типи відмінювання іменників.

Прикметник як частина мови. Лексико-граматичні розряди прикметників. Відмінювання прикметників. Творення ступенів порівняння якісних прикметників. Перехід прикметників з одного розряду в інший.

Числівник як частина мови. Значеннєві та структурні розряди числівників. Відмінювання числівників. Зв'язок числівника з іменниками.

Займенник у системі частин мови. Групи займенників за значенням. Морфологічні ознаки та співвідношення окремих груп займенників з різними частинами мови. Відмінювання займенників.

Дієслово як частина мови. Граматичні форми і категорії дієслова. Категорія виду дієслова. Категорія стану. Категорія часу дієслова. Походження форм минулого і майбутнього часу. Особові форми дієслів у теперішньому і простому майбутньому часі. Форми дієслів умовного та наказового способів.

Прислівник. Розряди прислівників за значенням. Творення прислівників. Перехід інших частин мови у прислівники (адвербіалізація). Перехід прислівників у прийменники, сполучники, частки.

Слова категорії стану (предикативи), їхнє місце в системі частин мови. Розгляд їх у науковій літературі та шкільній граматиці (Л. В. Щерба, В. В. Виноградов, М. Я. Плющ, М. А. Жовтобрюх, І. Р. Вихованець).

Службові слова. Статус службових слів за різними граматичними концепціями. Прийменники, сполучники, частки, їхня класифікація, творення в історичному освітленні.

Синтаксична система української мови та її одиниці. Словосполучення, його ознаки. Класифікація і типи словосполучень.

Речення як основна синтаксична одиниця мови і мовлення. Ознаки речення. Просте двоскладне речення. Поняття про односкладне речення. Типи односкладних речень. Слова-речення та їхні функції в мові. Двоскладні та односкладні речення, їх різновиди. Головні і другорядні члени речення, їхні типи та способи вираження.

Учення про члени речення (Ф. І. Буслаєв, О. О. Шахматов, Л. Теньєр, І. Р. Вихованець). Головні члени речення. Підмет і способи його вираження. Присудок (простий, складний, складений), способи його вираження.

Проблема виділення другорядних членів речення. Узгоджені і неузгоджені означення, способи їх вираження. Прямий і непрямий додаток. Обставини. Типи обставин і способи їх вираження.

Однорідні члени речення. Способи вираження однорідності.

Складне речення. Типи складних речень. Способи вираження синтаксичних відношень між частинами складного речення.

Складносурядні речення, їх різновиди. Розділові знаки між частинами складносурядного речення.

Складнопідрядне речення. Види підрядних речень, принципи їх класифікації. Особливості зв'язків між окремими частинами складнопідрядних речень ускладненого типу (супідрядність, послідовна підрядність, зв'язок мішаного типу).

Безсполучникові складні речення. Смыслові зв'язки між частинами безсполучникових складних речень. Складні синтаксичні конструкції із сурядністю, підрядністю і безсполучниковим зв'язком. Період. Розділові знаки в складних синтаксичних конструкціях та в періоді.

Пряма мова. Види зв'язку прямої мови з авторською мовою. Цитати. Пунктуація в реченнях з прямою мовою та при цитатах.

6. ПРОГРАМА АТЕСТАЦІЙНОГО ІСПИТУЗ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Специфіка української літератури як мистецтва. Її історично зумовлений поліфункціональний статус. Смыслове наповнення поняття "історія української літератури". Своєрідність періодизації української літератури.

Давня українська література. Святе письмо як документ християнського віровчення та пам'ятка художньої літератури.

Перекладна література, її вплив на оригінальну творчість києворуських книжників (апокрифи, житія, вояцька повість).

Жанрова своєрідність та функціональне призначення "Повісті минулих літ", Київського та Галицько-Волинського літописів.

Стилістика повчально-ораторської прози ("Слово про Закон та Благодать" митрополита Іларіона, казання Кирила Турівського, "Повчання Володимира Мономаха" та ін.). Своєрідність прочанських текстів ("Ходіння Данила, землі руської ігумена...").

"Слово про Ігорів похід" – зразок героїко-лицарського епосу Київської Русі. Принципи сюжетотворення, особливості композиції, проблематика поеми.

"Києво-Печерський патерик" – новаторське поєднання агіографічного змісту із самотутньою літературною формою.

Українське Бароко в контексті європейського письменства. Публіцистичні ознаки полемічних пам'яток (І. Вишенський, Г. Смотрицький, Христофор Філалет, П. Скарга та ін.). Оновлення версифікації в українській літературі XVII ст. (К. Сакович, П. Беринда, Л. Баранович та ін.). Розширення можливостей барокової поезії (І. Величковський, С. Полоцький, К. Зінов'єв та ін.). Шкільна драма. Своєрідність драматургії в Україні. Творчість Ф. Прокоповича та ін. Козацькі літописи (твори Самовидця, Г. Граб'янки, С. Величка).

Обґрунтування "філософії серця" у творах Г. Сковороди. Притчі-діалоги ("Вдячний Еродій", "Наркісс" та ін.). "Байки Харківські" – оновлення жанру. Лірика Г. Сковороди ("Сад божественних пісень").

Українська література XIX ст. Особливості української нової літератури. Формування народницької свідомості.

Джерела античної та барокової традицій у поемі "Енеїда" І. Котляревського, перспективи української літератури. Заснування українського театру нового типу ("Наталка Полтавка", "Москаль-чарівник").

Освоєння нових жанрів і стилів у прозі Г. Квітки-Основ'яненка ("Конотопська відьма", "Маруся", "Козир-дівка", "Сердешна Оксана"), оновлення драматургії ("Сватання на Гончарівці").

Романтизм як явище в українській літературі. Характеристика Харківської школи романтиків. Ідейно-світоглядні засади "Руської трійці".

Філософські, національні та соціальні погляди Т. Шевченка, його естетична концепція. Романтичні мотиви поетичної творчості Т. Шевченка раннього періоду ("Причинна", "Тополя", "Лілея", "Гайдамаки" та ін.). Реалістична та символічна основа поеми "Катерина". Драматичні твори Т. Шевченка ("Назар Стодоля"). Пасіонарна напруга циклу "Три літа". Викривальна сила інвективи "Кавказ". Роздуми над історичною долею України ("Сон", "І мертвим, і живим...", "Великий льох", "Наступила чорна хмара") та світу ("Єретик"). Соціально-побутові поеми ("Сова", "Наймичка", "Відьма" та ін.).

Цикл поезій Т. Шевченка "У казематі". Гротескно-фантастична символіка поезій періоду заслання ("Косар", "Чума", "Пророк", "Мені здається, я не знаю"). Переосмислення біблійних та євангельських мотивів ("Ісаїя. Глава 35", "Подражаніє Іезекієлю. Глава 19", "Осія. Глава XIV", "Марія", "Саул").

Російськомовна проза Т. Шевченка ("Художник", "Наймичка", "Прогулка с удовольствием и не без морали" та ін.). "Щоденник" Т. Шевченка.

Український літературний процес другої половини XIX століття. Поезія. Проза. Етнографічний та психологічний реалізм. Творчість М.Вовчка, Г.Барвінок, О.Стороженка. Ю.Федькович.

Випробування можливостей романтизму в прозі П. Куліша, зокрема в першому історичному романі "Чорна рада". Обстоювання П. Кулішем принципів етнографічного реалізму.

Творчість І. Нечуя-Левицького. Реалістичні повісті з життя села ("Бурлачка", "Микола Джеря", "Кайдашева сім'я"), твори про національну інтелігенцію ("Хмари").

Реалістична проза Панаса Мирного: повість "Лихі люди", соціально-психологічні романи "Хіба ревуть воли, як ясла повні?", "Повія".

Творчість корифеїв українського театру. Мелодрами М. Старицького ("Не судилось", "Ой, не ходи, Грицю, та й на вечорниці", "Розбите серце" та ін.), суспільно-побутова драма М.Кропивницького ("Дай серцю волю, заведе в неволю", "Доки сонце зійде, роса очі виїсть", "Глитай, або ж Павук" та ін.), аналітично-реалістична драма І. Карпенка-Карого ("Безталанна", "Сто тисяч", "Мартин Боруля", "Хазяїн" та ін.).

Універсалізм І. Франка. Суперечність між його раціоналістською доктриною та художньою творчістю ("Література, її завдання і найважливіші ціхи", "Із секретів поетичної творчості" та ін.). Різноматична, поліжанрова збірка "Із вершин і низин". "Зів'яле листя" – перлина української лірики.

Естетична своєрідність збірок "Мій Ізмарагд", "Із днів журби", "Semper tigo" та ін. Філософська наповненість поем "Іван Вишенський", "Смерть Каїна", "Похорон", "Мойсей". Поєднання реалістичних та символічних аспектів у прозі Бориславського циклу І. Франка. Аналіз життя української інтелігенції ("Основи суспільності", "Для домашнього вогнища", "Перехресні стежки").

Українська література ХХ ст. Характеристика особливостей перехідного періоду української літератури. Модернізм – художнє явище нової якості на перехресті "філософії життя" та "філософії серця". Полеміка між прихильниками нового типу естетичної свідомості та апологетами народницької і позитивістської доктрин. Специфіка раннього модернізму української літератури.

Оновлення української прози ХХ ст. Ліризація наративних засад епіки. Імпресіоністська манера М. Коцюбинського ("Intermezzo", "Сміх", "Цвіт яблуні", "Він іде", "Persona grata" та ін.). Трагедія українського народу в повісті "Fata morgana". Актуалізація архетипів у повісті "Тіні забутих предків".

Людська доля в експресіоністській новелістиці В. Стефаника.

Проблема нової особистості в повістях О. Кобилянської "Людина", "Царівна". Символіка творів "Земля", "У неділю рано зілля копала". Тема "аристократизму душі" в оповіданнях "Некультурна", "Вальс меланхолійний", у повістях "Через кладку", "Апостол черні".

Обстоювання принципів неоромантизму у творчості Лесі Українки. Драматизована лірика Лесі Українки, роль вольових імперативів. Проблема сутності мистецтва і митця ("Давня казка", "Вавилонський полон", "У пущі"). Новий тип особистості у драмах Лесі Українки ("Одержима", "Кассандра", "Лісова пісня", "В катакомбах", "Адвокат Мартіан", "Камінний господар" та ін.). Трагедія національного сумління у драмі "Бояриня".

Суперечлива постать В. Винниченка. Оновлення прози ("Краса і сила", "Федько-халамидник", "Записки кирпатого Мефістофеля" та ін.). Випробування теорії "чесності із собою" в прозових та драматичних творах ("Чесність з собою", "Щаблі життя", "Мemento", "Чорна Пантера і Білий Медвідь" та ін.). Трагедія українського народу в драмі "Між двох сил". Утопічний роман "Сонячна машина", "Щоденник" В. Винниченка – документ людської долі початку ХХ ст.

Здобутки і трагічні колізії "розстріляного відродження", розмаїття стильових тенденцій.

Естетичні засади київської "неокласики" (М. Зеров, М. Рильський, М. Драй-Хмара, П. Филипович, О. Бургардт).

Естетична концепція "кларнетизму" П. Тичини. Творча драма митця. Прочитання його поетичної спадщини з позицій об'єктивного історизму.

Ідейно-художні принципи "празької школи" (твори Є.Маланюка, О.Теліги, Н.Лівицької-Холодної, О.Ольжича, О.Лятуринської).

М.Хвильовий. Значення М. Хвильового в розширенні можливостей української прози, імпресіоністсько-експресіоністська манера письменника ("Редактор Карк", "Кіт у чоботях", "Мати", "Я (Романтика)", "Арабески" та ін.). Еволюція письменника до неореалізму ("Санаторійна зона", "Іван Іванович", "Вальдшнепи").

Експериментальна та інтелектуальна проза 20-30 рр. (М. Йогансен, В. Домонтович, В. Підмогильний "Місто"). Неоромантична стихія Ю. Яновського (новелістика, романи "Майстер корабля", "Вершники").

Українська драматургія 20-30-х років ХХ століття. Твори І.Кочерги. Драматургія М. Куліша – нове слово в українській літературі ("97"), комедії "Мина Мазайло", "Народний Малахій", трагедії "Патетична соната", "Маклена Граса".

Українська література періоду II світової війни та повстання. Оповідання, щоденник та "Україна в огні" О. Довженка. Мистецький український рух. Реалістична проза У. Самчука ("Марія", "Волинь", "Ост").

Літературна спадщина Івана Багряного. Ідеологічна заангажованість проблематики та стильові особливості романів "Тигролови", "Сад Гетсиманський", "Огненне коло" "Людина біжить над прірвою" та ін.

Т. Осьмачка. Символізм. Експресіоністська манера художнього мислення. Традиції української класичної літератури, фольклору, (поезії, "Старший боярин", "План до двору").

Український літературний процес II половини ХХ століття. Шістдесятники. Поезії Д.Павличка, Ліни Костенко, І.Драча, В.Симоненка, Ірини Жиленко.

Жанрово-тематичне розмаїття української прози другої половини ХХ століття. Твори Гр.Гютюнника, П.Загребельного, М.Стельмаха, В.Шевчука.

Українська драматургія другої половини ХХ століття. П'єса О.Коломійця "Фараони".

Об'єднання українських письменників "Слово". Тема тоталітаризму в прозі Докії Гуменної, В.Барки. Творчі експерименти митців Нью-Йоркської групи (Ю.Тарнавський).

Стильове розмаїття поезії кінця ХХ – початку ХХІ ст. Тенденції розвитку української прози 90-х рр. ХХ – початку ХХІ ст. Стильові особливості прози «станіславівського феномену» (Ю. Андрухович, Ю.Винничук, Ю. Іздрик, Т. Прохасько). Розвиток історичної прози кінця ХХ – початку ХХІ ст. Феномен сучасної української жіночої прози. Здобутки української прози ХХІ ст. Творчість наймолодшої генерації прозаїків (Л. Дереша, О. Ушкалова, С. Жадана). Українська драматургія і театральне мистецтво 80–90-х років ХХ – початку ХХІ ст. Сучасна біографічна проза. (Твори В. Врублевської, В. Даниленка, С. Процюка, І. Єшкілева, Ю Корсака та інших). Літературне покоління ХХІ століття.

7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО АТЕСТАЦІЙНОГО ІСПИТУ

а) Українська мова

1. Авксентьев Л. Г. Сучасна українська мова. Фразеологія. Харків: Вид-во при ХДУ 1988. 245 с.
2. Бевзенко С. П. Українська діалектологія Київ: Вища школа, 1981. 246 с.
3. Безпояско О.К., Городенська К.Г., Русанівський В.М. Граматика української мови. Морфологія : [підручник] Київ: Либідь, 1993. 336 с.

4. Безпояско О. К., Городенська К.Г. Морфеміка української мови. Київ: Вища школа, 1987. 216 с.
5. Вихованець І., Городенська К. Теоретична морфологія української мови. Київ: Пульсари, 2004. 400 с.
6. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис Київ: Либідь, 1993. 368 с.
7. Горпинич В. Сучасна українська літературна мова: Морфеміка, словотвір, морфонологія. Київ: Вища школа, 1999. 207 с.
8. Грищенко А. П. Складносурядне речення в сучасній українській літературній мові. Київ: Вища школа, 1969. 112 с.
9. Жовтобрюх М. А. Українська літературна мова. Київ: Вища школа, 1984. 311с.
10. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови. Морфологія. Синтаксис. Донецьк : БАО, 2011. 992 с.
11. Карпенко Ю. О. Фонетика і фонологія сучасної української літературної мови. Одеса: Чорномор'я, 1996. 144 с.
12. Кучеренко І. К. Теоретичні питання граматики української мови. Морфологія. Ч. I. Київ: Освіта, 1961. 312 с.; Ч. II. 245 с.
13. Матвіяс І. Г. Варіанти української літературної мови. Київ: Наукова думка, 1998. 223 с.
14. Матвіяс І. Г. Українська мова і її говори. Київ: Наукова думка, 1990. 231 с.
15. Мацько Л. І., Сидоренко О. М. , Мацько О. М. Стилїстика сучасної української мови. Київ: Либідь, 2003. 323 с.
16. Пономарів О. Д. Стилїстика сучасної української мови. Київ: Либідь, 1993. 356 с.
17. Русанівський В. М. Історія української літературної мови. Київ: Вища школа, 2001. 345 с.
18. Русанівський В. М. Структура українського дієслова. Київ: Наукова думка, 1971. 359 с.
19. Слинько І.І., Гуйванюк Н.В. , Кобилянська М.Ф. Синтаксис сучасної української мови. Проблемні питання. Київ: Вища школа, 1994. 670 с.
20. Сучасна українська літературна мова : [підручник]. / А.П. Грищенко, Л.І. Мацько, М.Я. Плющ та ін.; [за ред. А.П. Грищенка]. Київ: Вища школа, 1997. 493 с.
21. Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія / [за заг. ред. І.К. Білодіда]. Київ: Наукова думка, 1973. 439 с.
22. Сучасна українська літературна мова. Морфологія / [за заг. ред. І.К. Білодіда]. Київ: Наукова думка, 1972.583 с.
23. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис / [за заг. ред. І.К. Білодіда]. Київ: Наукова думка, 1972. 516 с.
24. Сучасна українська літературна мова. Стилїстика / [за заг. ред. І.К. Білодіда]. Київ: Наукова думка, 1973. 588 с.
25. Сучасна українська літературна мова. Фонетика / [за заг. ред. І. К. Білодіда]. Київ: Наукова думка, 1969. 435 с.
26. Ужченко В. Д., Ужченко Д. В. Фразеологія сучасної української мови: [навч.

- посіб.]. Київ: Знання, 2007. 494 с.
27. Українська мова : Енциклопедія. Київ: Наукова думка, 2003. 752 с.
28. Український правопис. Київ: Либідь, 1993. 245 с.
29. Шульжук К.Ф. Синтаксис української мови : [підручник]. Київ: Видавничий центр „Академія”, 2004. 408 с.

б) Українська література

1. Історія української літератури ХІХ ст : навч. посіб. : В 3 кн. / Ред. М.Т. Яценко. Київ: Либідь, 1995 – 1997. Кн. 1 : Перші десятиріччя ХІХ ст. 1995. 368 с. ; Кн. 2 : 40-ві - 60-ті роки ХІХ ст. 1996. 384 с.; Кн. 3 : 70-90-ті роки ХІХ ст. 1997. 432 с.
2. Історія української літератури ХХ ст. У 2-х кн.. Кн. 1. Перша пол. ХХ ст.: Підр. для студ. гуманітарних спец. вищ. закл. освіти/ За ред. В.Г.Дончика. Київ, 1998; Історія української літератури ХХ ст. У 2-х кн. Кн. 2. Друга половина ХХ ст.: Підр. для студ. гуманітарних спец. вищ. закл. освіти /За ред.В.Г. Дончика. Київ: Либідь,1998.
3. Історія української літератури. Кінець ХІХ – початок ХХ ст. (70-90 pp): У 2 кн.: підручник/ За ред. проф. О. Д. Гнідан, Л. С. Дем'янівська, С. С. Кіраль К., 2003.
4. Історія української літератури: ХХ – поч. ХХІ ст.: навч. посіб.: у 3 т. / за ред. В.І.Кузьменка. Т. 1. Київ: Академвидав, 2013.
5. Білецький О. Від давнини до сучасності : зб. пр. з питань української літератури. Київ: Держлітвидав,1960. 503 с.
6. Возняк М. Історія української літератури : у 2-х книгах: навч. вид. / М.С. Возняк. Кн. 1. Львів: Світ, 1992. 696 с. Кн. 2., 1994, 560 с.
7. Грабович Г. До історії української літератури: Дослідження, есе, полеміка. Київ: Основи, 1997. 604 с.
8. Грушевський М. Історія української літератури: В 6 т. 9 кн. / М.С. Грушевський. Т. 1. К.: Либідь, 1993. 392 с.; Т. 2. Либідь, 1993. 264 с.; Т. 3. К.: Либідь, 1993. 285 с.; Т. 4. К.: Либідь, 1994. 320 с. Т. 5. К. : Либідь, 1995. 352 с.; Т. 6. К.: Обереги, 1995. 336 с.
9. Єфремов С. Історія українського письменства. Київ: Femina, 1995. 538 с.
10. Зеров М. Українське письменство. Київ: Основи, 2003. 1301 с.
11. Ільницький М. Західноукраїнська та еміграційна поезія 20-30-х років. Київ: Знання, 1992. 48 с.
12. Ільницький М. Українська повоєнна еміграційна поезія. Львів: Львівський обл. науково-метод. ін-т освіти, 1995. 116 с.
13. Літературна спадщина Київської Русі і українська література 16–18 ст. / відп. ред. О.В. Мишанич. Київ: Наукова думка, 1981. 264 с.
14. Літературознавчий словник-довідник / за ред. Р.Т. Гром'яка, Ю.І. Коваліва, В.І. Теремка. Київ: Академія, 1997. 752 с.
15. Розвиток жанрів в українській літературі ХІХ – початку ХХ ст. / За ред. Яценко М.Т. Київ: Вища школа, 1959. 367 с.

16. Розстріляне відродження: Антологія 1917-1933 / Упоряд. Ю. Лавріненко. Київ: Смолоскип, 2004. 976 с.
17. Слово. Знак. Дискурс: Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / за ред. М. Зубрицької. Львів: Літопис, 1996. 633 с.
18. Українське літературне бароко: зб. наук. праць / відп. ред. О.В. Мишанич. Київ: Наукова думка, 1987. 317 с.

РЕСУРСИ

1. Дніпровська міська бібліотека <http://www.library.dp.ua/>
 2. Науково-технічна бібліотека НТУ «Дніпровська політехніка»
<http://lib.nmu.org.ua/>
- Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського – Режим доступу:
<http://www.nbuv.gov.ua/>

Навчальне видання

РОБОЧА ПРОГРАМА АКАДЕМІЧНОГО ЕКЗАМЕНУ
спеціальність: 035 Філологія

освітня програма: Українська мова та література
освітній рівень: перший (бакалаврський)

Розробники:

Біляцька В. П. – професор, доктор філологічних наук

Ігнат'єва С. Є. – професор, кандидат філологічних наук

Саїк А.В. – доцент, кандидат філологічних наук

Тараненко К.В.– доцент, кандидат філологічних наук

В авторській редакції

Підготовлено до виходу в світ
у Національному технічному університеті
«Дніпровська політехніка».
49005, м. Дніпро, просп. Д. Яворницького, 19

